

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/12113,Uprawnienia-i-obowiazki-pokrzywdzonego-w-postepowaniu-karnym-pouczenie.html>
02.04.2026, 03:03

Strona znajduje się w archiwum.

Uprawnienia i obowiązki pokrzywdzonego w postępowaniu karnym - pouczenie

20.08.2015

Dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu - Zastępca Prokuratora Generalnego, stosownie do dyspozycji art. 31 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247, z późn. zm.), na podstawie art. 131 § 2 k.p.k. zawiadamia, że w związku z wejściem w życie wskazanej wyżej ustawy, z dniem 1 lipca 2015 r. uległy zmianie uprawnienia i obowiązki pokrzywdzonego w postępowaniu karnym. Zmiany te dotyczą również pokrzywdzonych w sprawach prowadzonych przez prokuratorów Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

POUCZENIE O UPRAWNIENIACH I OBOWIĄZKACH POKRZYWDZONEGO

W POSTĘPOWANIU KARNYM

Osoba fizyczna lub prawna, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo, jest pokrzywdzonym w postępowaniu karnym (art. 49 § 1 k.p.k.). Przedstawiciel lub opiekun pokrzywdzonego małoletniego, całkowicie albo częściowo ubezwłasnowolnionego lub nieporadnego może wykonywać jego prawa (art. 51 k.p.k.). Osoba najbliższa lub pozostająca na utrzymaniu zmarłego pokrzywdzonego może wykonywać jego prawa (art. 52 k.p.k.).

W postępowaniu przygotowawczym poprzedzającym wniesienie sprawy do sądu pokrzywdzony jest stroną procesową (art. 299 § 1 k.p.k.). W postępowaniu sądowym może być stroną (oskarżycielem posiłkowym), jeżeli tego zażąda do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego (art. 53 i art. 54 § 1 k.p.k.). W związku z tym pokrzywdzonemu przysługują wymienione poniżej uprawnienia:

1. Prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny. Nie można mieć więcej niż trzech pełnomocników jednocześnie. W zależności od wyniku procesu kosztami wynajęcia pełnomocnika może zostać obciążony oskarżony (art. 627 - 629 k.p.k.). Jeżeli pokrzywdzony wykaże, że nie stać go na pełnomocnika, sąd może wyznaczyć pełnomocnika z urzędu (art. 78 § 1, art. 87 § 1 i § 2, art. 88 k.p.k.). W postępowaniu sądowym, na żądanie pokrzywdzonego i bez względu na jego sytuację majątkową, sąd wyznacza mu pełnomocnika z urzędu; w zależności od wyniku procesu pokrzywdzony może zostać obciążony kosztami wyznaczenia takiego pełnomocnika (art. 87a k.p.k.).
2. Prawo do bezpłatnej pomocy tłumacza, przy przesłuchaniu lub zapoznaniu z treścią dowodu, jeżeli pokrzywdzony nie mówi po polsku, a także - w razie potrzeby - jeżeli jest on głuchy lub niemy (art. 204 § 1 i § 2 k.p.k.).
3. Prawo do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu śledztwa lub

dochodzenia oraz zażalenia na bezczynność, jeżeli w ciągu 4 miesięcy od złożenia przez pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie nie został on powiadomiony o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 1, § 1a i § 3, art. 325a § 2 k.p.k., art. 48 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2014 r., poz. 1075).

4. Prawo do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, np. o przesłuchanie świadka, uzyskanie dokumentu, dopuszczenie opinii biegłego (art. 315 § 1, art. 325a § 2 k.p.k.). Jeżeli istnieje obawa, że świadka nie będzie można przesłuchać na rozprawie, pokrzywdzony może wystąpić o jego przesłuchanie przez sąd lub zwrócić się do prokuratora o przesłuchanie świadka w tym trybie (art. 316 § 3 k.p.k.).
5. Prawo do udziału w czynnościach postępowania przeprowadzanych na wniosek pokrzywdzonego oraz w czynnościach, których nie można powtórzyć na rozprawie, w tym także w przeprowadzeniu dowodu. W czynnościach tych może również uczestniczyć pełnomocnik pokrzywdzonego (art. 315 i art. 316 k.p.k.). W szczególnie uzasadnionym wypadku można odmówić dopuszczenia pokrzywdzonego i pełnomocnika do czynności ze względu na dobro postępowania (art. 317 § 2 k.p.k.). Pokrzywdzonemu przysługuje zwrot kosztów stawiennictwa na wezwanie (art. 618a-618e i art. 618j k.p.k.). W wypadku wezwania do osobistego stawiennictwa, usprawiedliwienie nieobecności z powodu choroby jest możliwe wyłącznie po przedstawieniu zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego. Inne zwolnienie jest niewystarczające (art. 117 § 2a k.p.k.).
6. Prawo do udziału w przesłuchaniu biegłego oraz prawo do zapoznania się z jego pisemną opinią (art. 318 k.p.k.).
7. Prawo dostępu do akt sprawy, do sporządzania odpisów i kopii. Można odmówić dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania (art. 156 § 5 k.p.k.).
8. Prawo do złożenia wniosku o zapoznanie się z materiałami śledztwa lub dochodzenia przed jego zakończeniem. W trakcie tych czynności pokrzywdzonemu może towarzyszyć pełnomocnik (art. 321 § 1 i § 3, art. 325a § 2 k.p.k.).
9. Prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego w celu pogodzenia się z podejrzanym (art. 23a k.p.k.). Udział w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny. Pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji są brane pod uwagę przez sąd przy wymiarze kary (art. 53 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).
10. Prawo do złożenia wniosku o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie wyrządzonej krzywdzie aż do zamknięcia przewodu sądowego (art. 49a k.p.k.).
11. Prawo do złożenia wniosku o umorzenie postępowania karnego o przestępstwo zagrożone karą nie wyższą niż 3 lata pozbawienia wolności, o przestępstwo przeciwko mieniu zagrożone karą nie wyższą niż 5 lat pozbawienia wolności oraz o opisane w art. 157 § 1 Kodeksu karnego uszkodzenie ciała inne niż ciężkie, jeżeli sprawca, który nie był wcześniej skazany za przestępstwo umyślne z użyciem przemocy, przed rozprawą naprawił szkodę lub zadośćuczynił wyrządzonej krzywdzie (art. 59a Kodeksu karnego).
12. Prawo do otrzymania informacji o uchyleniu tymczasowego aresztowania stosowanego wobec podejrzanego lub o jego ucieczce z aresztu śledczego (art. 253 § 3 k.p.k.).
13. Prawo do złożenia zażalenia na każdą czynność naruszającą prawa pokrzywdzonego (art. 302 § 2, art. 459 k.p.k.).
14. Pokrzywdzony będący obywatelem polskim lub obywatelem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej może się ubiegać o państwową kompensatę na zasadach określonych w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz. 1415, z późn. zm.).

15. Adres miejsca zamieszkania i adres pracy pokrzywdzonego nie są ujawniane w aktach sprawy. Można je ujawnić tylko wyjątkowo (art. 148 § 2a-2c k.p.k.).
16. W razie zagrożenia dla życia lub zdrowia pokrzywdzonego lub jego najbliższych, mogą oni otrzymać ochronę Policji na czas czynności procesowej, a jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, mogą oni otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Wniosek o udzielenie ochrony kieruje się do komendanta wojewódzkiego Policji za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie albo sądu (art. 1-17 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, Dz. U. z 2015 r. poz. 21).
17. Pokrzywdzony i jego najbliżsi mogą otrzymać pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną w Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem (art. 43 § 8 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.).
18. Jeżeli sprawcy zakazano zbliżania się lub kontaktowania się z pokrzywdzonym, zakaz ten, na wniosek pokrzywdzonego, może być wykonywany także w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu ochrony (art. 611w-611wc k.p.k.).

Pokrzywdzony jest obowiązany:

1) wskazać adres dla doręczeń w kraju, kiedy przebywa za granicą; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 138 k.p.k.);

2) podać nowy adres w wypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na dotychczasowy adres zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 139 k.p.k.).

Pouczenie powyższe jest zgodne z wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2015 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym (Dz. U. z 2015 r., poz. 848).

Pisemne pouczenie oraz wyjaśnienie wątpliwości dotyczących zakresu praw i obowiązków pokrzywdzonych wynikających z obecnie obowiązujących przepisów pokrzywdzeni mogą uzyskać w Oddziałowych Komisjach Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
Zastępca Prokuratora Generalnego
dr Dariusz Gabrel

sledztwa

